

SOSIAALITYÖN YHTEISVALINNAN VALINTAKOE 2018

PISTEYTYSPERUSTEET

KIRJAAN PERUSTUVA KOE

Väittämien, avokysymysten ja monivalintojen kohdalla suluissa on mainittuna valintakoekirjan sivut, joista vastaukset löytyvät.

OSIO 1A: Väitelauseet (0–16 p.)

Vastaa seuraaviin väittämäkysymyksiin valintakoekirjan koalueen lukujen pohjalta. Onko väittäjä oikein (O) vai väärin (V)? Vastaa merkitsemällä rasti (X) O- tai V-sarakkeeseen.

Oikein valitusta vastausvaihtoehdosta saa yhden (1) pisteen ja väärä vastaus vähentää yhden (-1) pisteen. Vastaamatta jättäminen ei vähennä pisteitä. Osion minimipistemäärä on nolla (0) pistettä.

Mallivastaus:

1A.1 Klassiseen liberalistiseen traditioon pohjautuva uusliberalismi haastaa yhteiseen sosiaaliseen vastuuseen nojaavan sosiaalityön eetoksen. OIKEIN (s. 78)

1A.2 Uusaristoteelisesta näkökulmasta asiakkaiden valinnanvapautta voidaan rajoittaa. OIKEIN (s. 86)

1A.3 Institutionaalisten reunaehtojen, sosiaalityön työprosessien rytmin ja asiakkaan aikäkäsitysten yhdistäminen helpottaa asiakasprosessien johtamista. VÄÄRIN (s. 134)

1A.4 Hoiva on keskinäiseen riippuvuuteen perustuvaa relationaalista toimintaa, jonka tarkoituksena on hoivan vastaanottajan autonomian ylläpitäminen. OIKEIN (s. 36)

1A.5 Institutionaalisessa suhteessa painottuu työntekijän rooli viranomaisena ja asiakkaan rooli kansalaisena. VÄÄRIN (s. 146)

1A.6 Inhimilliseen pääomaan kiinnittyvä vastavuoroisuus on sosiaalista toimintaa, jossa tulevat näkyväksi yksilöiden väliset valtasuhteet. VÄÄRIN (s. 43)

1A.7 Kokemukset vastavuoroisuuden puutteesta voivat aktivoida muutostoimintaa kohti oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. OIKEIN (s. 52)

1A.8 Nyky-yhteiskunnassa negatiivista solidaarisuutta osoitetaan puuttamalla toisten asioihin. VÄÄRIN (s. 34)

1A.9 "Palveluvaltion" periaate sai alkunsa toisen maailmansodan aikaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa Englannissa. OIKEIN (s. 67)

1A.10 Yhdyskuntatyön vaatimus osana laajempaa yhdyskuntasuunnittelua on vuonna 2014 uudistetun sosiaalihuoltolain myötä lisääntynyt. VÄÄRIN (s. 119–120)

1A.11 Sosiaalityön oikeutus puuttua yksityisten ihmisten elämäntapavalintoihin syntyy yksinomaan ammatillisen etiikan pohjalta. VÄÄRIN (s. 77)

1A.12 Voimavarakeskeisyyden periaate on olennainen, kun hyvinvointia tarkastellaan resurssiteoreettisesta näkökulmasta. OIKEIN (s. 98)

1A.13 Sosiaalityöllä on kaksoisrooli ihmisten puolustajana ja yhteiskunnallisesti legitimoituna instituutiona. OIKEIN (s. 107)

1A.14 Yhdensuuntaisessa, organisaation vaatimuksiin perustuvassa vallankäytössä sosiaalityöntekijöiden osallisuus ja ammatillinen identiteetti kyseenalaistuvat. OIKEIN (s. 114)

1A.15 Kansalaislähtöisessä universalismissa poliittiset oikeudet turvaavat inhimillisten oikeuksien toteutumista. OIKEIN (s. 65)

1A.16 Max Weber (1978) viittaa byrokratian käsitteellä systemaattisesti organisoituihin sosiaalisiin pyrkimyksiin, joilla on ennustamattomia seurauksia asiakkaan elämään. VÄÄRIN (s. 132)

OSIO 1B: Avokysymykset (0–8 p.)

Vastaa tehtäviin valintakoekirjan koealueen lukujen pohjalta. Kirjoita vastaus annettuun vastaustilaan valmiin rivityksen mukaisesti. Vastaustilan yli menevää tekstiä ei arvioida.

1B.1 Jäsennä ja kuvaa sosiaalityön tiedontuotannon prosessia Pauli Niemelän (2016) mukaan. (s. 105–106) (4 p)

Mallivastaus:

Niemelän mukaan tiedontuotannon prosessissa on kolme ulottuvuutta, ja se jakautuu yhdeksään vaiheeseen. Ensimmäinen ulottuvuus on tapaustutkimus (case study). Tapaustutkimuksessa hahmotellaan ensin todellisuus, eli selvitetään, mikä on tilanne ja lähtökohta. Sen jälkeen tehdään tutkimus tai selvitys, eli miten ongelma tai tilanne selvitetään. Kolmas vaihe on tieto(isuus), eli mistä on kyse. Toinen ulottuvuus on tapauskohtainen työ (case work). Tapauskohtainen työ alkaa tietoisien tavoitteiden asettamisella, joka on prosessin neljäs vaihe. Tämän jälkeen valitaan menetelmät, eli millä keinoin ongelma ratkaistaan. Kuudes vaihe on itse toiminta eli miten työ tehdään. Kolmas ulottuvuus on tapausarviointi (case evaluation). Tapausarviointi alkaa uuden todellisuuden hahmottelulla, eli pohditaan, miten tilanne muuttui. Tämän jälkeen kahdeksannessa vaiheessa tarkastellaan, miten muutosta arvioidaan. Viimeisessä vaiheessa syntyy uusi tieto(isuus), eli mitä tavoitettiin. Arviointiin liittyy pohdintaa toimintatapojen eettisyydestä.

Pisteytyskohdat eriteltyinä:

Jos vastaus on johdettu kysymyksestä ilman, että hakija esitti muutoin ymmärtävänsä asian ytimen, tehtävä arvioitiin 0 pisteeseen. Samoin jos hakija ei ilmaissut ymmärtävänsä käsitteen aluetta, tehtävä arvioitiin 0 pisteeseen.

- 1) Kolmen ulottuvuuden nimeäminen suomeksi tai englanniksi. (0–1 p.)
- 2) Prosessiluonteen tunnistaminen. (0–1 p.)
- 3) Prosessin vaiheiden kuvaaminen. (0–1 p.)
- 4) Tiedontuotannon käsitteen ymmärtäminen. (0–1 p.)
- 5) Teemat, joilla mahdollisuus nostaa rajalla olevaa pisteytystä
  - inhimillisuus, ammatillinen ote, etiikka
  - käytännöllisen välttämättömyyden periaate ja hiljainen tieto(taito)
  - hyvinvointivaje

Huom! Valintakoepapereihin tehdyt tarkastajien merkinnät ovat teknisiä merkintöjä eikä niistä voi laskea kokeessa annettuja pisteitä.

1B.2 Jorma Sipilä & Anneli Anttonen esittelivät neljä syytä universalismiin kohdistuvalle kritiikille. Luettele ne ja perustele niiden syntymisen syyt lyhyesti. (s. 68–70) (4 p)

Mallivastaus:

Universalismin haasteet liittyvät ensinnäkin keskiluokan tulotason suojaamiseen. Esimerkiksi tasaeläkkeet eivät riitä turvaamaan elintasoa, mihin vastauksena on kehitetty ansiosidonnaisia eli selektiivisiä työeläkejärjestelmiä. Toinen haaste on köyhyyden vähentäminen. Tasaetuudet eivät riitä vähentämään köyhyyttä, ja ne ovat riittämättömiä turvaamaan perustoimeentulon. Esimerkiksi erityisesti Iso-Britanniassa naiset olivat tyytymättömiä universaalietuuksiin, sillä brittijärjestelmässä oletettiin, että nainen on miehen hankkimasta perhepalkasta nauttiva perheenjäsen. Kolmas haaste liittyy erilaisuuden ottamiseen huomioon. Sama palvelu tai tasaetus ei ole välttämättä toimiva ratkaisu kaikille. Esimerkiksi maahanmuuttajalapsi voi tarvita kielioptoja voidakseen aloittaa koulun samoilla valmiuksilla kuin muut. Neljäs haaste on yhteisvastuusta siirtyminen yksilönvastuuseen. Tämä merkitsee, että yksilön vastuu korostuu, ja maksukykyiset voivat hankkia itselleen palveluita, joita esimerkiksi takuueläkettä saavilla taas ei ole mahdollista saada.

Pisteytyskohdat eriteltyinä:

Jos vastaus on johdettu kysymyksestä ilman, että hakija esitti muutoin ymmärtävänsä asian ytimen, tehtävä arvioitiin 0 pisteeseen. Samoin jos hakija ei ilmaissut ymmärtävänsä käsitteen aluetta, tehtävä arvioitiin 0 pisteeseen.

- 1) Keskiluokan tulotason suojaaminen (universaali tuki ei riittänyt; poliittiset syyt) (0–1 p.)
- 2) Köyhyyden vähentäminen (tasaetuudet ei poista köyhyyttä; naisliike näki mieselättäjyyttä vahvistavana, tästä pohjoismaat poikkeus) (0–1 p.)
- 3) Erilaisuuden ottaminen huomioon (sama palvelu tai tasaetus ei toimi kaikille; erilaiset tarpeet; heikko universalismi) (0–1 p.)
- 4) Yhteisvastuusta yksilönvastuuseen (talouden globalisaatio; sisäinen poliittinen käänne; tuloerojen kasvu; markkinavoimat; valtion kyky hallita eriarvoistumiskehitystä; yksilövastuun nousu; valinnanvapaus eriarvoistaa; tarve vs. maksukyky & taito) (0–1 p.)
- 5) Teemat, joilla mahdollisuus nostaa rajalla olevaa pisteytystä
  - Valheellinen universalismi (erilaisuuden ottaminen huomioon)
  - Toimintakyky (Sen) (erilaisuuden ottaminen huomioon)

Huom! Valintakoepapereihin tehdyt tarkastajien merkinnät ovat teknisiä merkintöjä eikä niistä voi laskea kokeessa annettuja pisteitä.

OSIO 1C: Monivalinnat (0–6 p.)

Vastaa seuraaviin monivalintatehtäviin valintakoekirjan koealueen lukujen pohjalta merkitsemällä rasti (X) mielestäsi oikean vaihtoehdon kohdalle.

Oikeasta vastauksesta saat yhden (1) pisteen, väärä vastaus vähentää yhden (-1) pisteen. Vastaamatta jättäminen ei vähennä pisteitä. Tehtävän minimipistemäärä on nolla (0) pistettä.

Mallivastaus:

1C.1 John Rawlsin (1972) oikeudenmukaisuusteorian mukaan

- a) yhteiskunnan hyvinvointi muodostuu yksilöiden hyvinvoinnin summasta.
- b) yhtäläisyysperiaate takaa heikoimmassa asemassa olevien oikeudet.
- c) positiivinen diskriminointi lisää epätasa-arvoa.
- d) oikeudet ja perusvapaudet taataan kaikille. OIKEIN (s. 79)

1C.2 Toimintakykyteorian mukaan

- a) ihmisen toimintakyky on riippuvainen hänen synnynnäisistä ominaisuuksistaan. OIKEIN (s. 85)
- b) hyvinvointia voidaan selittää koetulla mielihyvällä ja käytettävissä olevilla resursseilla.
- c) ihminen on yksin vastuussa toiminnastaan ja tekemistään elämänpoliittisista valinnoista.
- d) hyvinvointiliberalismi turvaa sosiaalityön asiakkaiden valinnan mahdollisuuksia.

1C.3 Rakenteellinen sosiaalityö

- a) on jaettavissa primaareihin eli neutraaleiksi oletettuihin ja sekundaareihin eli syrjiviin rakenteisiin.
- b) turvaa palveluiden esteettömän saavutettavuuden.
- c) pohjautuu tietoa tuottavaan ja välittävään työtapaan suhteessa päätöksentekoon. OIKEIN (s. 108)
- d) lähtee liikkeelle yksilönäkökulmasta.

1C.4 Valtio voi luoda universaaleja etuuksia, kun

- a) etuuden myöntäminen lisää yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia.
- b) etuudelle on poliittisesti tunnustettu tarve. OIKEIN (S. 63)
- c) aluehallintovirasto ohjaa etuuksien suunnittelua.
- d) kunnilla on riittävät resurssit etuuden tarjoamiseen.

1C.5 Mitä yhteisöllisyyden politiikalla tarkoitetaan?

- a) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusta, joka pyrkii syrjäytymisen ehkäisemiseen.
- b) Poliittisia tai julkisia toimenpiteitä, joilla kehitetään sosiaalityötä- ja sosiaalipolitiikkaa.
- c) Luonnollisten yhteisöjen apua suhteessa julkiseen auttamisjärjestelmään. OIKEIN (s. 109)
- d) Sosiaalityön tekemää viranomaistyötä yhteisöissä.

1C.6 Välittömässä vastikkeellisuudessa

- a) asiakkaan etuuksien saannille asetetaan ehtoja. OIKEIN (s. 107)
- b) etuuksia saa universaalisuusperiaatteen mukaisesti.
- c) luotetaan, että ihminen on valmis osallistumaan myös rasiusten jakoon, ei vain etuuksien hyödyntämiseen.
- d) korostuu vastikkeellisuuden kognitiivinen muoto.

KIRJAAN JA AINEISTOON PERUSTUVA KOE

OSIO 2: Aineistokoe (0–30 p.)

Kokeessa jaettava aineisto:

Elina Virokannas (2017) Eriarvoisuuden kokemuksia ja hallinnan suhteita hyvinvointipalvelujärjestelmässä. Huumeita käyttävien naisten ”standpoint”. Yhteiskuntapolitiikka 82 (3), 274–283.

Tehtäväsi on kirjoittaa essee, jossa

- 1) erittelet huumeita käyttävien naisten eriarvoisuuden kokemuksia ja niitä vastustavia toimintatapoja Virokannaksen kategorisoinnin pohjalta*

JA

- 2) jäsenät kokeessa jaetun aineiston ja valintakoe kirjassa olevan Anneli Pohjolan (2016) luvun perusteella naisten eriarvoisuuden kokemuksia ja toimintatapoja sosiaalityön eettisen vastuun näkökulmasta.*

Otsikoi ja jäsenä esseesi itse. Älä käytä suoria lainauksia. Kirjoita vastaus annettuun vastaustilaan valmiin rivityksen mukaisesti. Vastaustilan yli menevää tekstiä ei arvioida.

Pisteytysperusteet:

Esseen kirjoittamisesta on annettu pisteitä kolmessa eri pisteytyskokonaisuudessa, jolloin

1. esseen kirjoittamisesta on annettu max 6 pistettä
2. aineistoon perustuvasta esseen osuudesta max 10 pistettä
3. kirjaa ja aineistoa yhdistävästä esseen osuudesta max 14 pistettä

Huom! Valintakoe papereihin tehdyt tarkastajien merkinnät ovat teknisiä merkintöjä eikä niistä voi laskea kokeessa annettuja pisteitä.

1. ESSEEN KIRJOITTAMINEN – yhteensä max 6 p.

Kirjoittamisessa on edellytetty ohjeiden mukaista kirjoittamistapaa. Alla olevassa taulukossa ovat esseiden kirjoittamista koskevat pisteytysperusteet.

Esseen kirjoittaminen (6 p)
1. Rakenne: aloitus, jäsentynyt käsittely, yhteenveto ja pohdinta
2. Aiheen hallinta: sisällöllinen ymmärtäminen, tutkimukseen (ei kokemukseen, yleistietoon, omiin mielipiteisiin) perustuva tarkastelu, tekstin kokonaisuus, kirjan ja aineiston yhdistäminen, virheettömyys
3. Oikeakielinen ja ymmärrettävä teksti
4. Sisältöä vastaava otsikointi

2. AINEISTOON PERUSTUVA ESSEEN OSUUS – yhteensä max 10 p.

Erittele huumeita käyttävien naisten eriarvoisuuden kokemuksia ja niitä vastustavia toimintatapoja Virokannaksen kategorisoinnin pohjalta...

Esseessä on edellytetty aineistoartikkelin monipuolista ja ymmärtävää esiin tuomista. Alla olevassa taulukossa ovat aineiston osalta edellytetyt asiakokonaisuudet pisteytyksineen.

Eriarvoisuuden kokemukset (6 p)
1. Nisti-kategorian nimeäminen, tunnistus ja kuvailu <ul style="list-style-type: none">
- kohtelu muuttuu huonommaksi
- institutionaaliset käytännöt
2. Väliinputoaja-kategorian nimeäminen, tunnistus ja kuvailu <ul style="list-style-type: none">
- instituution näkökulmasta vääränlainen ongelma
- potentiaalisen asiakkaan kategoriaan pääsy
Eriarvoisuutta vastustavat toimintatavat (4 p)
1. Ei-aktiivisen toimijaroolin tunnistus ja kuvailu
2. Aktiivisten asiakasroolien tunnistus ja kuvailu <ul style="list-style-type: none">
- asiakkaan oman toiminnan muokkaus asiakas-työntekijäsuhteessa
- omien oikeuksien tunnistaminen ja perusteettoman toiminnan haastaminen
3. Palveluiden ulkopuolelle jättäytymisen tunnistus ja kuvailu

3. KIRJAA JA AINEISTOA YHDISTÄVÄ ESSEEN OSUUS – yhteensä max 14 p.

...ja jäsenä kokeessa jaetun aineiston ja valintakoe kirjassa olevan Anneli Pohjolan (2016) luvun perusteella naisten eriarvoisuuden kokemuksia ja toimintatapoja sosiaalityön eettisen vastuun näkökulmasta.

Kirjoittamisessa on edellytetty sekä aineistoartikkelin että kirjan luvun monipuolista ja ymmärtävää esiin tuomista. Eri osioista täysien pisteiden saaminen ei ole edellyttänyt kaikkien alla olevien asioiden esiin tuomista esseessä. Alla kuvatut asiat ovat paremminkin koonnos siitä, millaisista asioista pisteitä on kustakin osiosta voinut kerryttää.

Vastaajat ovat esseissään nivoneet taulukossa esitettyjä asioita eri tavoin yhteen – hyvän esseen kirjan luvun ja aineiston pohjalta on siis voinut kirjoittaa monella eri tavalla.

Heikompaan asemaan joutuneet (4 p)
<ul style="list-style-type: none">
- naiseuden ja päihdekäytön moraalinen ulottuvuus
- heikompiosaisuuden sidonnaisuus tiettyyn aikaan ja näkökulmaan
- marginaalisuuden määrittely
- asiakkaan toimintamahdollisuuksien rajallisuus
Sosiaalityön eettinen vastuu asiakastyössä (4 p)
<ul style="list-style-type: none">
- hallinnan suhteiden ymmärtäminen asiakkaan elämää säätelevänä valtarakenteena
- auttaminen asiakkaan vs. palvelujärjestelmän ehdoilla
- oikeus ja velvoite toimia
- heikompien puolelle asettuminen
- eettinen työskentelytapa asiakkaan kanssa
- asiakkaiden tilanteiden konkreettinen ratkaiseminen
Sosiaalityön eettinen vastuu yhteiskunnan tasolla (4 p)
<ul style="list-style-type: none">
- oikeudenmukaisuustyö
- marginaalin rajojen madaltaminen
- inkluusio vs. ekskluusio
- rakenteellinen sosiaalityö
- asiantuntijatiedon tuottaminen
- yhteiskunnalliseen asenneilmastoon vaikuttaminen
Teemat, joista on voinut kerryttää 2 p
<ul style="list-style-type: none">
- kategorioiden ja käsitteiden käyttö eettisenä valintana
- syrjäytymisen / syrjäyttämisen määrittely
- asiakkaan vastuuttaminen järjestelmän puutteiden vuoksi
- sosiaalityön eri tasot
- avun saannin vaikeus
- vaikeuksien limittyneisyys ja pysyvyys
- kokemuksen tutkimuksen käsitteellistäminen